

Nr 183.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 236 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 31 mars 1950, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna vid propositionen fogade förslag till kungörelser om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416) och om ändring i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417), *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats meddela erforderliga övergångsbestämmelser i anledning av pensionsregleringen för övningslärare vid statliga skolor, pensionsbestämmelser för övningslärare vid vissa icke-statliga skolor och för kyrkomusiker, bestämmelser i fråga om förbättring av tjänstepensionerna för vissa beställningshavare å krigsmaktens reservstater samt bestämmelser angående tillägg å vissa livräntor m. m. i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom, *dels ock* bemyndiga Kungl. Maj:t att med i propositionen angivna tillägg godkänna en mellan pensions-sakkunniga för arbetsförmedlingen, å ena sidan, samt Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet, å andra sidan, den 28 december 1949 träffad överenskommelse angående grunderna för statens övertagande av de pensionsförpliktelser, som åligga arbetsförmedlingsanstalternas förutvarande huvudmän.

Förenämnda författningsförslag äro av följande lydelse.

F ö r s l a g

till

kungörelse om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416).

Härigenom förordnas, att 1 § 1 mom., 32 § 2 mom. och 35 § 3 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.¹

¹ Senaste lydelse, se 1948:589.

1 §.

1 mom. Detta reglemente skall, med de undantag som angivas i 2 §, äga tillämpning å följande statstjänstemän, å vilka statens allmänna avlöningsreglemente eller avlöningsreglementet för övningslärare äger tillämpning, nämligen:

- a) innehavare av — — — Cob; ävensom
- b) chefen för — — — beteckningen Cr.

32 §.

Å t t o n d e h u v u d t t i e l n .

2 mom. De allmänna läroverken, statens skolköksseminarium och hus-hållsskola, folkskoleseminarium, småskoleseminarium, läroanstalterna för blinda, vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte, dövstumskolorna samt de högre tekniska läroverken.

1. För innehavare — — — levnadsåldern uppnås.

Då synnerliga skäl därtill äro, må den myndighet, som äger att från tjänsten entlediga, medgiva ordinarie övningslärare anstånd med avsked och extra ordinarie övningslärare att bibehållas i sin befattning efter pensionsålderns inträde, så länge läraren är fullt tjänstduglig, dock icke längre tid än sammanlagt tre år.

2. Beträffande innehavare — — — beräknade beloppen.

3. Övergår rektor — — — frånträdda rektorstjänsten.

4. Vid tjänstårsberäkning jämlikt 15 § 1 mom. skall tid, varunder tjänsteman innehåft extra ordinarie befattning såsom övningslärare och varunder den enligt statens löneplansförordning för vederbörande löneklass gällande månadslönen med hänsyn till undervisningsskyldighetens omfattning minskats enligt föreskrifterna i avlöningsreglementet för övningslärare, minskas med samma bråktal som det, varmed månadslönen av berörda anledning minskats.

Vid bedömande huruvida förutsättningar föreligga för medgivande av rätt till förtidspension enligt 11 § 2 mom. första stycket skall, oavsett vad i nästföregående stycke stadgats, hänsyn tagas till tjänstären beräknade på sätt i 15 § 1 mom. första stycket sägs.

5. Vad i 17 och 18 §§ sägs om bestämmande av grundbelopp av invalidpension eller sjukpension för icke-ordinarie tjänsteman med avkortad tjänstgöringstid skall beträffande extra ordinarie övningslärare äga tillämpning för det fall, att den enligt statens löneplansförordning för vederbörande löneklass gällande månadslönen vid avgången med hänsyn till undervisningsskyldighetens omfattning minskats enligt föreskrifterna i avlöningsreglementet för övningslärare. Härvid förekommande reduktion av tjänstepensionsunderlaget skall ske med samma bråktal som det, varmed månadslönen av berörda anledning minskats.

6. Vad i 13 § 2 mom. och 25 § 2 mom. andra stycket är stadgat om beräkning av grundbeloppet av tjänstepension respektive i fråga om bestäm-

mande av tjänstelivränta skall äga tillämpning jämväl beträffande ordinarie övningslärare, som förflyttats från icke-statlig övningslärarbefattning med pensionsrätt enligt SPA-reglementet till övningslärarbefattning med pensionsrätt enligt detta reglemente.

35 §.

Elfte huvudtiteln.

3 mom. *Överståthållarämbetet och länsstyrelserna.*

1. För överståthållaren och för landshövding tillämpas — — — understiger 20.

2. Grundbeloppet av förtidspension enligt 11 § 2 mom. första stycket skall för överståthållaren och för landshövding motsvara — — — nämnda tidpunkt.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1950.

Förslag

till

kungörelse om ändring i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417).

Härigenom förordnas, att 21 § 1 mom. och 24 § 3 mom. 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.¹

21 §.

Åttonde huvudtiteln.

1 mom. *De allmänna läroverken, statens skolköksseminarium och hushållsskola, folkskoleseminarierna, småskoleseminarierna, läroanstalterna för blinda, vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte, dövstumskolorna samt de högre tekniska läroverken.*

1. Vid bestämmande — — — beräknade familjepensionstalen.
2. Beträffande avliden — — — frånträda rektorstjänsten.
3. Vad i 8 § 2 mom. och 15 § 2 mom. femte stycket är stadgat om familjepensionstalet respektive bestämmande av familjepensionstalet vid familjelivränta skall äga tillämpning jämväl beträffande ordinarie övningslärare, som

¹ Senaste lydelse, se 1948:590.

förflyttats från icke-statlig övningslärarbefattning med pensionsrätt enligt SPA-reglementet till övningslärarbefattning med pensionsrätt enligt detta reglemente.

24 §.

Elfte huvudtiteln.

3 mom. Överståthållarämbetet och länsstyrelserna.

För överståthållaren och för landshövding skall — — — understiger 20.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1950.

Pensioneringen av övningslärare.

I anslutning till det i propositionen nr 234 till innevarande års riksdag framlagda förslaget om genomförande av den lönereglering för övningslärare, varom principbeslut fattades vid 1948 års riksdag (prop. nr 136; r. skr. nr 390), upptages i förevarande proposition till en början till behandling frågan om övningslärarnas pensionering. Utredning i detta ämne har verkställts av 1947 års lärarpensionssakkunniga, vilkas förslag undergått vederbörlig remissbehandling.

Efter en redogörelse för nuvarande pensionsbestämmelser för övningslärarna (prop. s. 7—9), pensionssakkunnigas förslag (prop. s. 9—18) samt yttrandena över förslaget (prop. s. 18—20) anför *föredragande statsrådet* i huvudsak följande.

»Beträffande den yttre form, vari pensionsbestämmelser för ifrågavarande ändamål böra meddelas, är att märka, att för närvarande gälla skilda pensionsförfattningar för statliga och icke-statliga övningslärare på motsvarande sätt som för andra statstjänstemän respektive icke-statliga befattningshavare med av staten anordnad pensionering. För övningslärarna gälla emellertid icke samma pensionsförfattningar som för tjänstemännen i allmänhet. 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen eller deras närmaste föregångare, de år 1941 utfärdade allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, ha icke blivit tillämpliga på de statliga övningslärarna, utan för dem gälla 1934 års civila tjänstepensionsreglemente och 1936 års allmänna familjepensionsreglemente; utgående tjänste- och familjepensioner ha emellertid genom de under senare år företagna förbättringarna av äldre pensioner i princip uppbringats till den nivå, som gäller enligt 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. Den grundförfattning, varigenom de icke-statliga övningslärarnas pensionsrätt regleras, är det tidigare gällande reglementet för statens pensionsanstalt, men det nu gällande SPA-reglementet har erhållit provisorisk tillämpning på ifrågavarande befattningshavare.

De sakkunnigas majoritet har föreslagit, att övningslärarna i samband med löneregleringen inordnas, de statliga lärarna under 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen och de icke-statliga lärarna under SPA-reglementet.

För egen del ansluter jag mig till sakkunnigmajoritetens förslag. Jag vill framhålla, att frågan om den ståndpunkt, som man härvidlag intager, knappast blir av någon betydelse för pensionsförhållandenas materiella gestaltning, då allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena och SPA-reglementet innehållsmässigt så nära som möjligt överensstämmer, bortsett från skiljaktigheter betingade av att bestämmelserna i ena fallet skola tillämpas på statsanställda och i andra fallet på icke-statsanställda befattningshavare. Den omständigheten, att de redan befintliga reglementena erhålla tillämpning jämväl på övningslärare, föranleder icke att de behöva utökas med mer än ett mycket begränsat antal särbestämmelser, och å andra sidan skulle i ett särskilt pensionsreglemente för övningslärare givetvis icke kunna undvaras huvudbestämmelser av ett betydande omfång, motsvarande dem som innefattas i de nuvarande pensionsreglementena. Jag vill tillägga, att jag icke finner uteslutet, att ett enhetligt reglemente för den statliga pensioneringsverksamheten kommer att framgå såsom resultat av den utredning på pensionsområdet, vilken är avsedd att igångsättas under den närmaste framtiden.

Vid detta ståndpunktstagande kommer frågeställningen att bliva, i vilka avseenden ändringar i och tillägg till pensionsreglementena böra göras i förevarande sammanhang. Om man följer de gällande pensionsreglementenas systematik, uppkomma i tur och ordning frågor rörande pensioneringens omfattning, avgångsskyldigheten, de närmare förutsättningarna för erhållande av pension och metoden för pensionsberäkningen.

I överensstämmelse med vad de sakkunniga föreslagit bör pensionsrätt åtfölja ordinarie och extra ordinarie anställning, som avses i avlöningsreglementet för övningslärare; de icke-statliga övningslärarna böra härvid för SPA-reglementets tillämpning hänföras till grupp A och alltså obligatoriskt erhålla pensionsrätt. De sakkunniga ha vidare erinrat om att Kungl. Maj:t enligt 1 § 2 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet äger, då särskilda skäl därtill äro, besluta att reglementets bestämmelser skola gälla jämväl för statlig befattningshavare med annan anställningsform än nu angivits, och de ha uttalat, att med stöd av denna bestämmelse pensionsrätt borde kunna tillförsäkras även lärare, som tillfälligtvis på grund av nedgång i veckotimantalet å tjänsten förlorade den extra ordinarie anställningen, ävensom lärare med en tjänstgöring, som på grund av tjänstgöringsortens läge eller jämförligt skäl icke kunde sammanslås med annan övningslärartjänst men som med avseende å omfattningen obetydligt understeg vad som fordrades för extra ordinarie anställning. Ställning härtill torde icke i och för sig behöva tagas i detta sammanhang. Därest nämnda bestämmelse över huvud taget utnyttjas för ifrågavarande ändamål, synes i varje fall restriktivitet därvid böra iakttas och pensionsrätt sålunda endast böra medgivnas, då starka sakliga skäl tala därför.

I fråga om avgångsskyldigheten ha de sakkunniga, under hänvisning till att de statliga pensionsåldersbestämmelserna äro föremål för översyn genom en särskild utredning, icke ansett sig böra framlägga förslag till ändring av nu gällande pensionsåldrar; de ha dock uttalat sympati för att den för flertalet lärarinnor i hushållsgöromål gällande pensionsåldern av 65 år nedsattes till 63 år, och de ha vidare funnit motsvarande ändring befogad beträffande lärarinnorna i slöjd, särskilt när de även undervisade i hushållsgöromål. Med hänsyn till angelägenheten av att icke föregripa resultatet av den pågående pensionsåldersutredningen föreslår jag för egen del, att ändring icke nu göres i gällande pensionsåldrar.

De sakkunniga ha beträffande procedur m. m. för beviljande av anstånd med avsked föreslagit, att härför skall för de statliga övningslärarna tillämpas samma anordning som gäller enligt SPA-reglementet. Mot att så sker har jag ingen erinran.

Beträffande de närmare förutsättningarna för erhållande av pension är att nämna en detaljfråga. En av de allmänt gällande förutsättningarna för medgivande av rätt till förtidspension är, att vederbörande tjänsteman innehar minst det antal tjänstår, som erfordras för erhållande av hel pension. I fråga om tjänstårsberäkning för pensionsbestämningen gäller, att tid under vilken icke-ordinarie tjänsteman haft avkortad tjänstgöring skall minskas med så stor del som svarar mot avkortningen i tjänstgöringstiden, men enligt särskild, redan gällande bestämmelse skola tjänståren beräknas utan dylik avkortning vid bedömande av möjligheten att bereda tjänsteman rätt till förtidspension. En dylik bestämmelse bör meddelas jämväl för övningslärarna därest, såsom i det följande föreslås, till grund för dessas pensionsberäkning lägges principen att tjänståren för tid, då vederbörande har extra ordinarie anställning utan full undervisningsskyldighet, skola avkortas.

Huvudfrågan i detta sammanhang rör emellertid metoden för pensionens avvägning i förhållande till tjänstgöringens omfattning. De grundläggande faktorerna för pensionens beräkning utgöra enligt det statliga pensionsystemet pensionsunderlag och tjänstår, och i det hänseende, varom här är fråga, gäller för närvarande, att avkortning av tjänstgöringens omfattning medför motsvarande avkortning vid tjänstårsberäkningen men däremot icke inverkar på pensionsunderlagets storlek; vad nu sagts gäller jämväl i fråga om pensionsberäkningen för statliga övningslärare. 1941 års lärarlönesakkunniga föreslog i det betänkande de sakkunniga framlade rörande löneroglering för övningslärarna en sådan omläggning av metoden för pensionsberäkningen, att varje anställningsår såsom extra ordinarie eller ordinarie lärare skulle räknas som helt tjänstår och att tjänstepensionsunderlaget skulle beräknas i förhållande till medeltalet av de timal, som gällt för läraren under de tio sista åren före avgången. Lärarpensionsakkunniga ha upptagit förslaget till prövning men funnit detsamma medföra sådana svårigheter vid sjukpensioneringen och familjepensioneringen ävensom vid lärares övergång till annat reglemente, att dess genomförande icke kunde

förordas. De sakkunniga ha även ansett det vara principiellt riktigtast att reglera övningslärarnas pensioner i huvudsaklig överensstämmelse med det nu rådande pensionssystemet eller med andra ord med pensionsunderlag och tjänstår i numera vedertagen betydelse såsom normerande huvudfaktorer.

De sakkunniga äro emellertid icke ense i fråga om det sätt varpå hänsyn till avkortningen i tjänstgöringen skall tagas vid tjänstårsberäkningen. Två av de sakkunniga ha förordat, att anställningstid såsom extra ordinarie lärare — med lägst halv tjänstgöring — skall tillgodoräknas till tre fjärdedelar, oberoende av tjänstgöringens omfattning. De sakkunnigas ordförande har däremot, under framhållande bl. a. av att den angivna regeln kunde leda till betydande ojämnheter, hävdad, att den i pensionsreglementena nu tillämpade allmänna principen om avvägning av tjänståren i förhållande till tjänstgöringens omfattning borde följas även i fråga om övningslärarna.

För egen del vill jag framhålla, att en revision av de statliga pensionsreglementena är förestående och att man, bl. a. med hänsyn till de önskemål som i olika sammanhang framkommit om att pensionen skall göras »oantastbar» i högre grad än nu, får förutsätta att därvid även kommer att till prövning upptagas frågan om metoden för pensionsbestämningen. Under sådana omständigheter synes mig en sådan omläggning av nuvarande pensioneringsprinciper, som sakkunnigmajoriteten förordat, icke nu böra vidtagas, med mindre särskilt starka skäl kunde anföras därför. Jag har emellertid icke för min del kunnat finna, att detta är fallet. Såsom de sakkunnigas ordförande framhållit, kan tvärtom tvekan råda om lämpligheten i och för sig av den föreslagna $\frac{3}{4}$ -regeln. Då härtill kommer att, enligt vad de sakkunniga framhålla, möjlighet icke synes finnas att låta denna regel få retroaktiv verkan, föreslår jag, att bestämmelserna om tjänstårsberäkning för tid, varunder innehas extra ordinarie övningsläraranställning, utformas på det sätt de sakkunnigas ordförande angivit. Bestämmelserna komma därvid att utformas med redan befintliga bestämmelser för vissa lärare vid konstfackskolan och musikhögskolan som förebild. Dessa böra jämnväl tjäna som förebild för en bestämmelse rörande beräkning av invaldipension för övningslärare.

Härutöver böra, likaledes efter förebild av redan gällande bestämmelser, meddelas vissa föreskrifter rörande verkan i pensionshänseende av tvångsförflyttning till annan tjänst.

Jag förordar i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t dels för riksdagen framlägger förslag till kungörelser om ändring i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, upptagande nu angivna ändringar, dels ock av riksdagen utverkar bemyndigande för sig att i angivna delar ändra SPA-reglementet.

Vad härefter angår frågan i vilken mån övergångsbestämmelser böra meddelas i anslutning till reglementsändringarna, synes mig — med hänsyn bl. a. till att en överarbetning av förslaget till avlöningsreglemente för övningslärare är avsedd att komma till stånd före utfärdandet — Kungl. Maj:t böra erhålla riksdagens bemyndigande att utfärda övergångsbestämmelser.

Vad slutligen angår vissa detaljfrågor rörande finansieringen av övningslärarpensioneringen, har vad de sakkunniga anfört härom syntts mig vara godtagbart; därest riksdagen icke däremot framställer erinran, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i ämnet. Jag kan icke förorda att kravet på erläggande av engångsavgift eftergives i vidare mån än som redan skett genom SPA-reglementet med därtill hörande övergångsbestämmelser.»

Pensioneringen av kyrkomusiker.

Vid 1949 års riksdag fattades principbeslut i fråga om kyrkomusikerorganisationen och om kyrkomusikernas anställnings- och avlöningsförhållanden (prop. nr 199; r. skr. nr 327). I anslutning till det i propositionen nr 234 till innevarande års riksdag framlagda förslaget om genomförande av den löne-reglering för kyrkomusikerna, som betingas av fjolårets principbeslut i ämnet, framlägges nu i föreliggande proposition förslag om kyrkomusikernas pensionering. Utredning i ämnet har, liksom beträffande övningslärarna, verkställts av 1947 års lärarpensioningssakkunniga, vilkas förslag varit föremål för vederbörlig remissbehandling.

Efter att ha erinrat om att någon pensionering av kyrkomusiker under statlig medverkan icke för närvarande finnes och att ej heller församlingarna själva i någon större omfattning synas ha ordnat pensionsfrågan redogör *föredragande statsrådet* för innebörden av pensions-sakkunnigas förslag samt däröver avgivna yttranden (prop. s. 26—30) och anför därefter för egen del i huvudsak följande.

»Enligt det vid 1949 års riksdag fattade principbeslutet rörande kyrkomusikerorganisationen m. m. skall i regel i varje kyrkomusikerdistrikt finnas en organisttjänst eller en kantorstjänst och dessutom, efter medgivande av Kungl. Maj:t, kunna finnas en eller flera biträdande kyrkomusikertjänster. Organist- och de biträdande kyrkomusikertjänsterna kunna förenas med skyldighet att utöver kyrkomusikaliska göromål fullgöra tjänstgöring såsom musiklejare vid vissa läroanstalter. Med kantorstjänst skall följa skyldighet att dels fullgöra kyrkomusikalisk tjänstgöring, dels ock meddela den under-visning, som åligger folk- eller småskollärare; vid principbeslutet har i anslutning därtill uttalats, att kantorstjänst är att betrakta som en enhetlig tjänst och icke som en folk- eller småskollärartjänst med kyrkomusikaliska göromål såsom bisyssla. Organisttjänsterna kunna inrättas som ordinarie eller extra ordinarie. Anställningsformen för biträdande kyrkomusiker bestämmes av Kungl. Maj:t; det har förutsatts att den kan vara extra ordinarie eller arvodesanställning. Kantorstjänsterna skola alltid vara ordinarie. Ordinarie organisttjänster samt extra ordinarie organist- och biträdande kyrkomusikertjänster skola vara lönegradsplacerade tjänster. Ordinarie organisttjänst skall vara förenad med en tjänstgöringsskyldighet motsvarande minst 15 veckotimmar, och det kan förutsättas att Kungl. Maj:t icke lämnar

medgivande att inrätta extra ordinarie biträdande kyrkomusikertjänst med mindre omfattande tjänstgöringsskyldighet; i fråga om lön vid reducerad tjänstgöring och vid fyllnadstjänstgöring skola i stort sett gälla samma regler som för övningslärare vid statliga och högre kommunala skolor. Kantorstjänsterna ha ansetts lämpligen böra förenas med rätt till löneförhöjning enligt de för folk- och småskollärarna gällande bestämmelserna samt därutöver med ett kantorstillsätt, vilket i regel skall motsvara $\frac{2}{100}$ av lönebeloppet i 20 löneklassen å löneplan nr 1 statens löneplansförordning samt ytterligare $\frac{1}{100}$ för varje veckotimme, varmed det antal veckotimmar, som kantorns tjänstgöring anses motsvara, överskjuter 3.

I annat sammanhang föreslås denna dag, att organisations- och lönerenformerna för kyrkomusikerna skall efter den 30 juni 1950 genomföras successivt, i den mån lagakraftgäande beslut i organisationsfrågan föreligga. I anslutning därtill bör nu ställning tagas till frågan om de pensionsbestämmelser, som skola gälla för kyrkomusikerna.

Vad först angår pensioneringen av organister och biträdande kyrkomusiker bör denna, såsom lärarpensionssakkunniga föreslagit, ordnas genom att SPA-reglementet göres tillämpligt å dem. I 38 § reglementet böra sålunda upptagas ordinarie organist samt extra ordinarie organist och extra ordinarie biträdande kyrkomusiker; befattningarna böra obligatoriskt förenas med pensionsrätt och i enlighet härmed hänföras till grupp A i reglementet. Pensionsåldern bör i enlighet med de sakkunnigas förslag fastställas till 63 år. För befattningarna bör gälla den pensionsklass, vars nummer med tre enheter överstiger befattningens lönegradsnummer; det förutsättes att Kungl. Maj:t vid medgivande att inrätta extra ordinarie tjänst som biträdande kyrkomusiker även förordnar om placering av tjänsten i viss lönegrad enligt det vanliga statliga lönesystemet. Härutöver böra för ifrågavarande tjänster gälla samma bestämmelser i fråga om pensionens avvägning efter tjänstgöringsskyldighetens omfattning, som enligt vad i det föregående föreslagits skulle gälla för övningslärarna. Kungl. Maj:t torde böra för sig utverka riksdagens bemyndigande att vidtaga de erforderliga ändringarna i SPA-reglementet.

Några särskilda övergångsbestämmelser behöva icke utfärdas för kyrkomusikernas inordnande under SPA-reglementet. Frågan om tillgodoräkning av föregående anställningstid löses automatiskt genom tillämpning av reglementets huvudbestämmelser och de i anslutning till dessa meddelade allmänna övergångsbestämmelserna. Jag kan icke tillstyrka, att några särskilda anordningar därutöver vidtagas, exempelvis genom att kravet på erläggande av engångsavgift för erhållande av retroaktiv tjänstårsberäkning skulle för denna personalgrupp eftergivas i vidare mån än som följer av reglementet och därtill hörande övergångsbestämmelser.

På sätt av det föregående framgår ha delade meningar rått i frågan om kantorernas pensionsrätt. De sakkunniga ha i första hand avstyrkt att pensionsrätt beredes kantorerna, och deras uppfattning delas av statskontoret och statens pensionsanstalt. De sakkunniga ha emellertid, trots sin tvek-

samhet i huvudfrågan, utarbetat ett förslag till bestämmelser om kantorspensioner. Enligt detta förslag skulle tjänste- och familjepensionsunderlagen för folk- och småskollärartjänsten förhöjas med 768 respektive 288 kronor för kantorer, vilkas kyrkomusikaliska tjänstgöring motsvarade mer än 4 veckotimmar. Att dylik förhöjning icke skulle ske för kantorer med tjänstgöring motsvarande högst fyra veckotimmar ha de sakkunniga ansett motiverat vid en jämförelse med övningslärarna, som utöver 30 veckotimmar äro skyldiga åtaga sig högst fyra veckotimmars undervisning utan att i anledning därav erhålla förhöjd pension.

För egen del vill jag till en början erinra om att riksdagen vid sin behandling av frågan om den nya kyrkomusikerorganisationen uttryckligen framhöll, att man borde betrakta kantorerna som innehavare av enhetliga tjänster. Det bör observeras, att dessa tjänster tillsättas i annan ordning än folk- och småskollärartjänster och att för deras erhållande gälla särskilda behörighetsvillkor; den som erhållit kantorstjänst kan icke avsäga sig den kyrkomusikaliska tjänstgöringen utan att avgå från tjänsten i sin helhet. Under sådana förhållanden kan man enligt min uppfattning icke med fog hävda, att kantorstillägg är att betrakta som lön för en särskild pensionsgrundande tjänst eller som befattningsarvode eller ersättning för bisyssla. Om man för bedömande av förevarande spörsmål vill jämföra med vad som i övrigt gäller beträffande den statliga pensioneringen förtjänar det beaktas, att enligt allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena pensionsställningen i vissa fall avvägs med hänsynstagande till vid sidan av löneplanslön utgående särskild löneförmån.

Vid ställningstagandet till förevarande spörsmål har jag med beaktande av angivna synpunkter funnit mig kunna förorda, att vid pensionsavvägningen får för samtliga kantorer tagas hänsyn till kantorstilläggets minimibelopp. Då detta tillägges lönen för folkskollärare i lönegraden Ca 21, uppå en löneställning ungefärligen motsvarande lönegraden Ca 22. Då skillnaden mellan pensionsunderlagen för nämnda lönegrader utgör 384 kronor beträffande tjänstepensionsunderlagen och 144 kronor beträffande familjepensionsunderlagen, förordar jag att för kantorerna få gälla de i 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för folkskolan fastställda pensionsunderlagen förhöjda med nämnda belopp. Förhöjningen bör icke differentieras efter det kantorn har lärartjänstgöring som folkskollärare eller som småskollärare; kantorstillägget å lönen är såsom förut nämnts lika stort i båda fallen.

Jag anser mig emellertid kunna tillstyrka, att för kantorer med förhållandevis omfattande kyrkomusikalisk tjänstgöring få tillämpas de enligt folkskolans pensionsreglementen gällande underlagen med något större tillägg än nyss angivits. Vid bedömandet vilka kantorer som sålunda böra få högre pensionsställning samt vid avvägningen av tillägget för dem bör, såsom de sakkunniga framhållit, hänsyn bl. a. tagas till att den fyllnads-tjänstgöring av 4 veckotimmar utöver eljest gällande 30 veckotimmars undervisningsskyldighet, som skall åligga övningslärare, icke avses bliva pen-

sionsgrundande. Jag föreslår, att de högre tilläggen få gälla för kantorer, vilkas kyrkomusikaliska tjänstgöring anses omfatta mer än 7 veckotimmar, och att tilläggen för dem fastställas till 768 kronor i fråga om tjänstepension och 288 kronor i fråga om familjepension.

I övriga avseenden, såsom i fråga om pensionsålder och anstånd med avsked m. m., böra för kantorer gälla samma bestämmelser som för folk- och småskollärare. Vid kantors tvångsförflyttning till annan tjänst bör ställningen i pensionshänseende få bibehållas i fall, då löneställningen får bibehållas utan särskild tidsbegränsning. Särskilda detaljbestämmelser erfordras, såsom de sakkunniga framhållit, rörande tjänstårsberäkningen vid partiell tjänstledighet. Slutligen böra gälla övergångsbestämmelser av väsentligen samma innebörd som genom kungörelsen 1946:443 meddelats vid ordnandet av distriktsöverlärarnas pensionering.

De sakkunniga ha av administrativa skäl stannat för att icke föreslå avgifter för tilläggspensioneringen men uttalat, att principiellt sett huvudmansavgift — fortlöpande avgift — borde utgå enligt SPA-reglementets bestämmelser. För egen del anser jag emellertid ej tillräckliga skäl finnas för eftergivande av kravet på huvudmansavgifter. Avgifterna, vilka för varje huvudman för sig uppgå till relativt obetydliga belopp — för närvarande skulle avgiften för kantor med den högre pensionsställningen utgöra 86 kronor för år jämte 12 procent tillägg — böra utgå utan minskning med hänsyn till eventuella tjänstledigheter samt i första hand inbetalas till stiftsnämnderna eller av dessa innehållas i samband med avräkningsförfarande; inlevereringen bör kunna ske en gång om året.

Då de förordade bestämmelserna i vissa avseenden, exempelvis i fråga om pensionsavgifterna, komma att skilja sig från dem, som innefattas i folkskolans pensionsreglementen, och en översyn av pensionsreglementena är avsedd att igångsättas under den närmaste framtiden, torde bestämmelserna icke nu böra införas i pensionsreglementena utan meddelas i särskild författning, vilken, om så befinnes lämpligt, jämväl kan innehålla erforderliga tilläggbestämmelser. Jag förordar sålunda, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att meddela bestämmelser i ämnet i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats.»

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft två lika lydande *motioner*, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundquist m. fl.* (I: 479) och den andra inom andra kammaren av herrar *Kyling* och *Nilsson* i Svalöv (II: 575), i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 236 måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att vid meddelandet av pensionsbestämmelserna för kyrkomusiker även utfärda bestämmelser om pensionering av vissa i motionen II: 575 närmare angivna äldre kyrkomusiker.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet hänvisa till motionen II: 575.

Vissa pensionsbestämmelser för överståthållaren.

De i propositionen framlagda förslagen till kungörelser om ändring i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen innefatta jämväl, att för överståthållaren skola gälla en tjänstålder för hel pension av 20 år och däremot svarande avkortningsregler för pensionsberäkningen på samma sätt som f. n. gäller för landshövding.

Förbättring av tjänstepensionerna för viss reservstatspersonal.

I propositionen föreslås vidare, att en provisorisk reglering genomföres av tjänstepensionerna till vissa beställningshavare å krigsmaktens reservstater. Att frågan härom aktualiserats sammanhänger med att pensionsnivån icke undergått någon höjning motsvarande den, som för aktivstatspersonalen genomförts i anslutning till den för denna personal verkställda allmänna löneregleringen, och med att därigenom uppkommit en omkastning i pensionsrelationen beställningshavare i olika lönegrader emellan.

Efter en redogörelse för hittillsvarande förhållanden (prop. s. 35—37) samt för ett av statskontoret den 8 februari 1949 avgivet utlåtande med förslag till provisorisk reglering av tjänstepensionerna till här ifrågavarande personal ävensom däröver avgivna yttranden (prop. s. 37—40) anför *föredragande statsrådet* följande.

»På sätt av den förut lämnade redogörelsen framgår har någon annan omreglering av reservstatspersonalens pensionsförmåner icke ägt rum i samband med 1947 års allmänna pensionsreglering än att föreskrift meddelats om viss teknisk omräkning av pensionerna i syfte att jämväl beträffande dessa pensioner skola kunna tillämpas numera gängse regler om rörligt tillägg. Emellertid har ej heller i anslutning till den allmänna löneregleringen nyssnämnda år någon reglering av lönerna för ifrågavarande personal kommit till stånd. Vid en mera definitiv reglering av reservstatspersonalens förmåner synas löne- och pensionsförhållandena böra tagas under samtidig omprövning, därvid eventuellt inträdande förändringar i avseende å personalens tjänstgöringsskyldighet böra beaktas.

I avbidan på genomförandet av en dylik löne- och pensionsreglering torde emellertid en provisorisk reglering av enbart pensionsförhållandena böra vidtagas. Det synes nämligen skäligt, att viss utjämning kommer till stånd av den ökade skillnad i pensionsnivån för å ena sidan den aktiva personalen och å andra sidan beställningshavare å reservstat, som grundar sig på att förstnämnda personal i motsats till reservstatspersonalen från och med den 1 juli 1947 kommit i åtnjutande av löne- och pensionsreglering. Särskilt i fall då övergången till reservstat sker under de närmaste åren före det beställningshavaren skulle ha uppnått pensionsåldern synes en jämkning av skillnaden i pensionsförmåner vara motiverad.

Statskontoret har med beaktande härav ifrågasatt en förhöjning med 10 procent av pensionen åt sådan förutvarande beställningshavare å reservstat, som övergått från aktiv stat tidigast 5 år före den pensionsålder, som gällt för senast innehavd beställning å aktiv stat. Svenska officersförbundet har hemställt, att nyssberörda beställningshavare måtte erhålla pension, till beloppet motsvarande den förtidspension som skulle kunnat tillerkännas dem, samt att övriga beställningshavare å reservstat måtte erhålla förhöjning å sin pension med 10 procent.

För egen del anser jag i likhet med statskontoret, att jämkningen av pensionsförmånerna bör ske i form av ett procentuellt tillägg å reservstatspensionen. Jag vill emellertid förorda, att förmånen icke begränsas till att avse beställningshavare, som övergått till reservstat under något av de sista fem åren före uppnåendet av pensionsåldern i den aktiva tjänsten, utan att den tidsgräns, efter vilken övergång skall ha skett för att pensionsförhöjning må åtnjutas, vidgas till förslagsvis 12 år före inträdet av sagda pensionsålder. Å andra sidan synes mig viss gradation av procenttalet lämplig för ernående av anpassning av pensionen efter vad som kan anses skäligt med hänsyn till avståndet till pensionsåldern. Jag vill sålunda föreslå, att pensionsförhöjningen fastställas till 5 procent för beställningshavare, för vilken till pensionsåldern återstått högst 12 men mer än 8 år, till 10 procent för beställningshavare, för vilken återstått högst 8 men mer än 4 år, och till 15 procent för beställningshavare, för vilken återstått högst 4 år. Mot sist omnämnda procentsats kan visserligen, i anslutning till vad statskontoret anfört, riktas den erinringen, att pensionen efter dylik förhöjning kommer att något överstiga reservstatsslönen. I betraktande av den speciella ställning, som reservstatspersonalen intager, torde emellertid sistnämnda förhållande icke böra utgöra hinder för den ifrågasatta pensionsförhöjningen, vilken i och för sig får anses påkallad. Däremot bör vid den av mig nu föreslagna pensionsregleringen i varje fall tillses att reglerad reservstatspension icke får överstiga pension å aktiv stat i den grad, beställningshavaren tillhört vid övergången å reservstat. Storleken av reservstatspensionerna efter nu avsedd procentuell förhöjning framgår för vissa fall av följande sammanställning.

Beställning	Övergång till reservstat skett, då till pensionsåldern återstått					
	högst 12 men mer än 8 år (5 proc. förhöjning)		högst 8 men mer än 4 år (10 proc. förhöjning)		högst 4 år (15 proc. förhöjning)	
	lägst	högst	lägst	högst	lägst	högst
Sergeant	2 076	2 772	2 172	2 904	2 268	3 036
Fanjunkare	2 352	3 240	2 460	3 396	2 568	3 552
Löjtnant	3 000	4 128	3 144	4 320	3 288	4 512
Kapten	4 128	5 748	4 320	6 024	4 512	6 300
Major	5 748	6 984	6 024	7 320	6 300	7 656
Överstelöjtnant ..	6 984	7 704	7 320	8 076	7 656	8 436
Överste		8 616		9 024		9 432
Generalmajor		9 648		10 104		10 560

Antalet militära reservstatsbeställningar utgör för närvarande 311, varav 294 vid armén, 15 vid kustartilleriet och 2 vid flygvapnet. Av beställningshavarna äro 1 generalmajor, 20 överstar, 9 överstelöjtnanter, 91 majorer, 78 kompaniofficerare och 112 underofficerare. De civilmilitära beställningshavarna å reservstat uppgå till allenast 11, varav 3 fältläkare, 3 regementsläkare, 2 fältveterinärer, 2 regementsveterinärer och 1 flygläkare av 1. graden.

Enligt av statskontoret i ärendet förebragt utredning utgår pension till sammanlagt 256 förutvarande beställningshavare å reservstat. Av dessa ha 18 övergått till reservstat före 35 års ålder, 67 vid en ålder av 35—39 år, 61 vid en ålder av 40—44 år, 86 vid en ålder av 45—49 år och 24 vid en ålder av 50 år eller däröver.

Den av mig i det föregående förordade pensionsregleringen bör tillgodokomma såväl militära som civilmilitära beställningshavare å reservstat och avse både redan beviljade tjänstepensioner och dylika pensioner, som framdeles komma att beviljas enligt hittills meddelade bestämmelser. Pensionsregleringen är däremot icke avsedd att gälla pension åt efterlevande till beställningshavare å reservstat.

Den föreslagna pensionsförhöjningen synes böra få åtnjutas räknat från och med den 1 januari 1950.

Bemyndigande torde böra utverkas åt Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser i ämnet.»

Tillägg å vissa livräntor m. m. i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom.

Ytterligare behandlas i propositionen frågan om grunderna för vissa icke författningsmässigt reglerade, dyrtidskompenserande tillägg å livräntor m. m. i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom (prop. s. 42—47). Efter en redogörelse för gällande bestämmelser m. m. anför *föredragande statsrådet* följande.

»Såsom den förut lämnade redogörelsen utvisar ha 1946—1949 års riksdagar bemyndigat Kungl. Maj:t att enligt grunder, som nära ansluta sig till föreskrifterna i förordningen nr 449/1943, utfärda bestämmelser om dyrtidstillägg å vissa livräntor och jämförliga ersättningar, vilka bekostas av staten men icke omfattas av bestämmelserna i berörda förordning. Såväl bemyndigandet som förordningen gälla till utgången av juni 1950. Efter denna tidpunkt äro, såsom nyss nämnts, de av Kungl. Maj:t i propositionerna nr 96 och 97 till årets riksdag föreslagna bestämmelserna avsedda att gälla i stället för sagda förordning. Fråga uppkommer då i vad mån dessa nya bestämmelser böra från och med den 1 juli 1950 äga motsvarande tillämpning å de livräntor m. m., beträffande vilka Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndiganden haft att meddela beslut i fråga om dyrtidstillägg.

Vad först beträffar livräntor av det slag, som i den år 1946 upprättade departementspromemorian hänförts till typ I — alltså livräntor som av

riksdagen fastställts att utgå enligt grunderna för någon av de lagar eller författningar, till vilka hänvisas i bl. a. förenämnda förordning nr 449/1943, samt livräntor som bestämts till det belopp, varmed de vid tillämpning av sådan lag eller författning skulle ha utgått — torde beträffande dessa livräntor övervägande skäl tala för att å desamma, därest icke särskilda omständigheter till annat föranleda, få utgå tillägg i huvudsaklig överensstämmelse med de nya grunder, om vilka förslag framlagts till årets riksdag.

Annorlunda ställer sig förhållandet beträffande livräntor, som i departementspromemorian hänförs till typ II. I fråga om dessa torde det oftast vara ogörligt att på ett tillförlitligt sätt fastställa efter vilka närmare grunder livräntebeloppet blivit bestämt. I dylika fall synes anledning saknas att frångå hittills tillämpade normer för tilläggsförmånens beräkning. Där est emellertid undantagsvis beträffande denna grupp av livräntor skulle föreligga förhållanden, jämförliga med de omständigheter, under vilka tillägg enligt de nya grunderna skulle kunna utgå å livräntor av typ I, synes förhöjning kunna ifrågakomma av tillägget även i dessa fall.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, efter införskaffande av nödig utredning, med beaktande av nu framförda synpunkter meddela beslut efter vilka grunder tilläggsförmånerna i de olika fallen böra beräknas. Med hänsyn till det jämförelsevis ringa antal livräntetagare, varom här är fråga, torde några större administrativa svårigheter icke möta för en dylik anordning.

De i det föregående berörda grunderna för tillägg å livräntor m. m. torde böra förutsättas erhålla tillämplighet jämväl beträffande livräntor enligt 1886 års lag angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift.

Jag förordar således, att Kungl. Maj:t av riksdagen utverkar bemyndigande för sig att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats utfärda bestämmelser angående tillägg å vissa livräntor m. m. i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom.»

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft en vid riksdagens början inom andra kammaren av herr *Persson* i Halmstad väckt *motion* (II: 194), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta höja den å extra stationskarlen Emanuel Nilsson utgående livräntan med skäligt belopp.

Till stöd för detta förslag anför motionären följande.

Extra stationskarlen Emanuel Nilsson, Halmstad, född den 2 maj 1874, åsamkades under vagnväxling å Veinge station den 30 augusti 1897 skador, så att hans högra arm måste amputeras efter axelleden. Till följd härav tillerkändes han efter domstols beslut en årlig livränta å 500 kronor att utbetalas under hans återstående livstid. År 1925 höjdes livräntan till 816 kronor + dyrtidstillägg. Den utgår nu med 68 kronor per månad + dyrtidstillägg å kr. 49: 89 per månad = kr. 117: 89 per månad.

Livräntans grundbelopp har således icke höjts sedan 1925, och även om hänsyn togs till att dyrtidstillägg med ovan angivet belopp nu utgår, torde dock anses som obestriddigt, att Nilsson icke erhållit kompensation för den stegring i levnadskostnaderna, som inträtt sedan livräntan tillerkändes honom år 1897.

Fråga om statens övertagande av de pensionsförpliktelser, som åligga arbetsförmedlingsanstalternas förutvarande huvudmän, m. m.

I samband med att den förut av landsting och kommuner handhavda ofentliga arbetsförmedlingen ställdes under statlig ledning uppkommo vissa frågor av ekonomisk och teknisk natur rörande pensioneringen av den på området verksamma personalen. Frågorna äro tämligen invecklade och svårösta, vilket bl. a. sammanhänger med att verksamhetens definitiva förstatligande den 1 januari 1948 föregicks av en längre tidsperiod, under vilken landstingen och kommunerna visserligen voro arbetsförmedlingarnas huvudmän men verksamheten ställts under ledning av statliga myndigheter genom förordnande meddelat med stöd av lagen om tjänsteplikt. Frågan om statens övertagande av de pensionsförpliktelser, som åligga arbetsförmedlingsanstalternas förutvarande huvudmän, och om villkoren därför m. m. upptages till behandling i propositionen, vari föreslås bemyndigande för Kungl. Maj:t att med vissa smärre jämkningar godkänna en mellan särskilda sakkunniga, å ena, samt Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet, å andra sidan, preliminärt träffad, såsom *Bilaga* vid propositionen fogad överenskommelse i ämnet.

Beträffande sakkunnigförslaget och däröver avgivna yttranden hänvisar utskottet till propositionen (s. 52—56).

Föredragande statsrådet anför följande.

»Genom 1939 års riksdagsbeslut i fråga om arbetsförmedlingens ställande under statlig ledning fastslogs, att personalen alltjämt skulle vara anställd hos vederbörande landsting eller kommun och ha oförändrade avlönings- och pensionsförhållanden m. m., och det beslut i pensionsfrågan, som fattades vid 1941 års riksdag, innebar också, att huvudmännen skulle ombesörja en skälig pensionering av personalen med rätt att härför erhålla statsbidrag enligt i stort sett samma grunder, som tillämpats före tidsperiodens början. Formellt var frågan klarlagd härigenom. På huvudmannahåll ansågs emellertid, att staten skäligen borde påtaga sig hela den pensioneringskostnad, som belöpte på anställning under den ifrågavarande tidsperioden, på samma sätt som andra på tidsperioden fallande kostnader för arbetsförmedlingarna, och uppfattningen härom torde ha befasts, sedan huvudmannaskapet mist ytterligare en del av sin reella innebörd genom att en enhetlig statlig lönereglering genomförts för personalen; de under tidsperioden tillämpade anordningarna kommo alltmera att framstå som ett provisorium i avbidan på arbetsförmedlingsverksamhetens definitiva förstatligande. De i anledning av förstatligandet uppkomna pensionsfrågorna gälla även tjänstårsberäkningen för personal, vilken före år 1948 varit anställd inom ifrågavarande verksamhetsområde.

De med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1948 tillkallade sakkunniga, vilka haft att framlägga förslag till lösning av de sålunda ak-

tuella pensionsfrågorna, ha erhållit ställning såsom utredningsorgan och som organ för förhandlingar med de tidigare huvudmännen rörande sättet och villkoren för statens övertagande av huvudmännens pensionsförpliktelser.

I sin nu avgivna skrivelse i ämnet ha de sakkunniga till en början framlagt förslag i fråga om tjänstårsberäkningen. Denna fråga ankommer jämlikt gällande bestämmelser på Kungl. Maj:ts prövning och torde av mig få anmälas i annat sammanhang; jag anser mig här endast böra uttala, att frågan bör kunna lösas efter vad som synes skäligt med beaktande av här föreliggande mera säregna förhållanden, jämväl om detta i något avseende skulle innebära avsteg från av Kungl. Maj:t eljest tillämpad praxis.

Vad härefter angår frågan om statens övertagande av de tidigare huvudmännens pensionsförpliktelser, innefattas de sakkunnigas förslag i denna del i en under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande med svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet träffad överenskommelse i ämnet; denna är träffad under förutsättning att den biträtts av samtliga huvudmän för de förutvarande arbetsförmedlingsanstalterna före 1950 års utgång. Jag har i det föregående närmare redogjort för innebörden av överenskommelsen. I detta sammanhang kan jag därför inskränka mig till att sammanfattningsvis framhålla, att vad som överenskommits rörande pensionskostnadernas fördelning mellan staten och de förutvarande huvudmännen i stort sett ansluter sig till de grunder, efter vilka statsbidrag utgått till kostnaderna för arbetsförmedlingarna innan dessa ställdes under statlig ledning, dock att kostnaderna skola fördelas som om befattningshavarnas övergång till statstjänst ägt rum den 1 juli 1940, oaktat det definitiva förstatligandet av anstalterna genomförts först den 1 januari 1948. Såsom nämnts utgör förslaget resultat av förda förhandlingar, vid vilka kunnat uppnås enighet mellan de sakkunniga samt landstings- och stadsförbunden; de sakkunniga ha visserligen i första hand gjort gällande, att staten icke borde anses ha övertagit de förutvarande huvudmännens pensionsförpliktelser förrän den 1 januari 1948, men de ha likväl funnit billighetsskäl tala för att staten åtager sig att svara även för den del av pensionskostnaden, som kan anses motsvara den under provisoriet intjänade tjänstetiden. Statskontoret har i sitt remissyttrande lämnat förslaget utan erinran, dock att vissa smärre jämkningar borde göras.

För egen del anser jag godtagbart, att de här avsedda ekonomiska förhållandena mellan staten och arbetsförmedlingarnas tidigare huvudmän regleras på det sätt, som innefattas i överenskommelsen. Vad särskilt angår villkoret att det skall så anses, som om befattningshavarnas övergång i statstjänst ägt rum redan den 1 juli 1940 eller alltså ungefärligen vid den tidpunkt, då arbetsförmedlingarna ställdes under statlig ledning, finner jag visserligen i likhet med de sakkunniga, att ett dylikt villkor vid en strängt formell bedömning icke är motiverat, men då, såsom de sakkunniga och statskontoret jämväl framhållit, billighetsskäl kunna anföras för den föreslagna anordningen, anser jag mig likväl icke böra motsätta mig densam-

ma. Med anledning av vissa av statskontoret gjorda påpekanden torde emellertid i samband med överenskommelsens godkännande från statens sida böra till densamma fogas några mindre tillägg. Beträffande pensioner, som redan utgingo vid det definitiva förstatligandet, bör sålunda gälla att, för den händelse pensionen genom huvudmannens försorg skulle komma att förbättras, statsbidrag icke må utgå för den del av den därigenom förhöjda pensionen, som finnes överstiga en under samma förutsättningar beviljad pension i motsvarande statliga tjänst. Vidare bör det i 2 § 4 punkten förekommande uttrycket »pensionskostnaden» närmare definieras på av statskontoret angivet sätt. Statskontoret har slutligen framställt invändning mot de sakkunnigas förslag, i vad detsamma innebär att staten skall deltaga i kostnaden för pensionsfyllnad till befattningshavare, vilken förbehållit sig rätten att bibehålla de löneförmåner han haft såsom landstings- eller kommunalanställd. För egen del anser jag vad statskontoret härvidlag anfört böra föranleda till en begränsning i statens bidragsskyldighet för pensionshöjningar, vilka den 1 januari 1948 eller därefter genomförts eller kunna bli genomförda för befattningshavare med formlig pensionsrätt vid 1947 års utgång. I viss analogi med den ståndpunkt som vid 1947 års riksdag (prop. nr 239, s. 261; r. skr. nr 441) intagits i fråga om löneförbättringar för befattningshavarna ävensom med vad jag i det föregående förordat rörande statsbidrag till pensionsförhöjningar för redan pensionerad personal vill jag föreslå, att staten fritager sig från bidrag till sådana här avsedda pensionsökningar för ifrågavarande befattningshavare, som under deras tjänstetid efter 1947 års utgång eventuellt skulle kunna uppkomma av annan anledning än allmän pensionsreglering eller som efter deras pensionering skulle kunna genomföras och medföra högre pension än under samma förutsättningar beviljad pension i motsvarande statlig tjänst.

Jag förordar alltså, att Kungl. Maj:t för sig utverkar riksdagens bemyndigande att godkänna den träffade överenskommelsen med här angivna tillägg.»

Utskottet.

De i förevarande proposition framlagda förslagen angående övningslärarnas och kyrkomusikernas pensionering ha, såsom av propositionen framgår, föranletts av det i propositionen nr 234 innefattade, av utskottet den 12 maj 1950 i utlåtande nr 155 tillstyrkta förslaget till avlöningsbestämmelser för övningslärare och kyrkomusiker.

Vad först beträffar *övningslärarna*, innebär Kungl. Maj:ts förslag att pensionsbestämmelserna för å ena sidan de statligt anställda och å andra sidan de kommunalanställda lärarna skulle liksom för närvarande inrymmas i skilda författningar, i det att den förra kategorien skulle inordnas under 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen och den senare under det nya SPA-reglementet. Då i nuvarande läge praktiska skäl tala för en sådan anordning, har utskottet icke något att erinra mot försla-

get i denna del. Såsom föredragande statsrådet påpekat, synes det emellertid icke uteslutet att den förestående allmänna revisionen på pensionsväsendets område kan komma att resultera i ett enhetligt reglemente för den statliga pensioneringsverksamheten i dess helhet.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle ordinarie och extra ordinarie anställning, som avses i avlöningsreglementet för övningslärare, förenas med pensionsrätt, varvid de icke-statliga lärarna skulle för SPA-reglementets tillämpning hänföras till grupp A och således obligatoriskt erhålla pensionsrätt. Utskottet får tillstyrka detta förslag. Vad angår frågan om pensionsrätt för dels lärare, som tillfälligtvis på grund av nedgång i veckotimantalet å tjänsten förlorar sin extra ordinarie anställning, dels lärare med en tjänstgöring som med avseende å omfattningen endast obetydligt understiger vad som fordras för extra ordinarie anställning, delar utskottet föredragande statsrådets uppfattning, att ställning till denna fråga icke nödvändigtvis behöver tagas i nu förevarande sammanhang, eftersom i allmänna tjänstepensionsreglementet åt Kungl. Maj:t inrymts befogenhet att besluta härom. Såsom statsrådet uttalat, bör emellertid denna möjlighet utnyttjas med försiktighet.

Med hänsyn till angelägenheten av att icke föregripa resultatet av nu pågående pensionsåldersutredning vill utskottet ansluta sig till propositionsförslaget om bibehållande tills vidare av nu gällande pensionsåldrar, 63 och 65 år, för övningslärarna.

Vad angår frågan om pensionens avvägning i förhållande till tjänstgöringens omfattning, framgår av propositionen att 1947 års lärarpensions-sakkunnigas majoritet förordat införandet av en schablonregel, enligt vilken anställningstid såsom extra ordinarie lärare skulle få tillgodoräknas till tre fjärdedelar, oberoende av tjänstgöringens omfattning. Föredragande statsrådet har emellertid funnit övervägande skäl tala mot införandet av den ifrågasatta schablonregeln, vilken f. ö. av tekniska skäl icke skulle kunna givas retroaktiv verkan. Vid de överväganden utskottet ägnat denna fråga har utskottet ansett sig böra biträda propositionsförslaget, vilket innebär att den hittillsvarande allmänna principen om avvägning av tjänståren i förhållande till tjänstgöringens omfattning följes även i fråga om övningslärarna.

Mot propositionsförslaget, i vad detsamma avser vissa övergångsbestämmelser m. m. samt vissa detaljfrågor rörande finansieringen av övningslärarpensioneringen, har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att i fråga om tjänstårsberäkning för övningslärare, vilkas befattningar icke tidigare av vederbörande huvudmän reglerats med pensionsrätt i SPA men som i samband med pensionsregleringen tillförsäkrats delaktighet i SPA, gäller i princip att halva föregående tjänstetiden får tillgodoräknas; för tillgodoräkning av tjänstetiden i övrigt förutsättes, att huvudmännen erlägga engångsavgift. Möjlighet finnes alltså att — alltefter huvudmännens eget bestämmande — bringa frågan om tjänstårsberäkningen för här avsedda lärare till en för dem tillfredsställande lösning.

Vad härefter angår *kyrkomusikerna*, innebär Kungl. Maj:ts förslag att pensioneringen av organister och biträdande kyrkomusiker, vilka för närvarande äro i avsaknad av all statlig pensionsrätt, skulle ordnas genom att SPA-reglementet göres tillämpligt å dem. I reglementet skulle sålunda, med obligatorisk pensionsrätt, upptagas ordinarie och extra ordinarie organister ävensom extra ordinarie biträdande kyrkomusiker. Pensionsåldern skulle utgöra 63 år. Utskottet tillstyrker dessa förslag. Likaså kan utskottet biträda förslaget om beredande av pensionsrätt åt kantorerna i den utformning detsamma erhållit i propositionen. Detta innebär, att för kantorerna — vilka samtidigt skola inneha folk- eller småskollärartjänst — få gälla de i 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för folkskolan fastställda pensionsunderlagen, förhöjda med 384 kronor beträffande tjänstepensionsunderlagen och 144 kronor beträffande familjepensionsunderlagen eller, såvitt angår kantorer vilkas kyrkomusikaliska tjänstgöring anses omfattas mera än 7 veckotimmar, med respektive 768 och 288 kronor. I övriga avseenden, såsom i fråga om pensionsålder och anstånd med avsked m. m., böra på sätt i proposition föreslås samma bestämmelser gälla för kantorer som för folk- och småskollärare. Beträffande kantorstilläggets bibehållande i vissa fall av tvångsförflyttning hänvisar utskottet till sitt utlåtande den 12 maj 1950, nr 155.

Jämväl med avseende å finansieringen av tilläggspensioneringen för kantorerna tillstyrker utskottet propositionsförslaget.

I de likalydande motionerna I: 479 och II: 575 har väckts förslag av innebörd dels att vissa överåriga organister, för vilka för närvarande varje form av pensionsreglering saknas, skulle beredas pension med bidrag från staten, dels ock att förutvarande innehavare av förenade folkskollärary-, organist- och kantorsbefattningar, vilka under tiden 1947—1950 i avvaktan på kyrkomusikerfrågans definitiva lösning beviljats anstånd med avsked men som det oaktat funnit sig nödsakade avgå före löne- och pensionsregleringens ikraftträdande, skulle göras delaktiga av den blivande pensioneringen för kyrkomusikerna. Vad den förstnämnda kategorien beträffar, kan utskottet icke finna motiverat att staten skulle träda hjälpande emellan genom att i en eller annan form sörja för deras pensionering. I fråga om den senare gruppen har utskottet inhämtat, att Sveriges allmänna organist- och kantorsförening nyligen hos Kungl. Maj:t hemställt att pensionsfrågan för här avsedda kyrkomusiker måtte bringas till en lösning. Då det i första hand bör ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till berörda spørsmål, finner utskottet icke anledning tillstyrka någon åtgärd i motionernas syfte.

Det i propositionen innefattade förslaget om vissa pensionsbestämmelser för överståthållaren har icke givit utskottet anledning till erinran.

I propositionen framlägges vidare förslag om förbättring av tjänstepensionerna för viss reservstatpersonal. Detta förslag, vilket innebär en provisorisk reglering av pensionsförhållandena i avbidan på en mera definitiv avvägning av förmånerna för personalen, har synts utskottet innebära en rimlig lösning av pensionsfrågan, varför utskottet tillstyrker detsamma.

Med avseende å vissa livräntor m. m. i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom föreslås, i viss anslutning till i propositionerna nr 96 och 97 till innevarande års riksdag innefattade förslag, att särskilda tillägg å desamma skola utgå enligt i propositionen närmare angivna grunder. Nyssnämnda propositioner ha numera tillstyrkts av andra lagutskottet i utlåtandena nr 39 och 38. Vid prövning av det nu föreliggande förslaget har utskottet funnit sig böra tillstyrka detsamma. Det i förenämnda motion II: 194 framställda yrkandet om förhöjning av livräntan till extra stationskarlen E. Nilsson, vilken livränta icke tillhör någon av de i propositionen berörda typerna, kan utskottet icke tillstyrka. Oavsett att Nilssons fall självfallet icke kan bedömas fristående från andra likartade skadefall vill utskottet framhålla, att Nilsson i egenskap av f. d. befattningshavare hos statens järnvägar — till skillnad från livräntetagare i allmänhet — fått sina livränteförmåner successivt uppräknade med tillämpning av kungörelserna 1925: 275 och 280. Härigenom ha, såsom också i motionen angives, de sammanlagda förmånerna stigit från ursprungligen 500 kronor för år till drygt 1 400 kronor om året.

Vad slutligen angår det i propositionen framlagda förslaget om bemyndigande för Kungl. Maj:t att med vissa smärre jämkningar godkänna en med Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet preliminärt träffad överenskommelse om statens övertagande av de pensionsförpliktelser, som åligga arbetsförmedlingsanstaltarnas förutvarande huvudmän, m. m., har detsamma icke givit utskottet anledning till erinran, varför utskottet tillstyrker propositionen jämväl i denna del.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. godkänna vid propositionen fogade förslag till kungörelser

a) om ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 416);

b) om ändring i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente den 30 juni 1947 (nr 417);

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats meddela erforderliga övergångsbestämmelser i anledning av pensionsregleringen för övningslärare vid statliga skolor;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 479 och II: 575 bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats meddela pensionsbestämmelser för övningslärare vid vissa icke-statliga skolor och för kyrkomusiker;

IV. bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats meddela bestämmelser i fråga om förbättring av tjänstepensionerna för vissa beställningshavare å krigsmaktens reservstater;

V. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II:194 bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats meddela bestämmelser angående tillägg å vissa livräntor m. m. i anledning av olycksfall eller yrkessjukdom;

VI. bemyndiga Kungl. Maj:t att med i propositionen angivna tillägg godkänna en mellan pensionsakkunniga för arbetsförmedlingen, å ena sidan, samt Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet, å andra sidan, den 28 december 1949 träffad överenskommelse angående grunder för statens övertagande av de pensionsförpliktelser, som åligga arbetsförmedlingsanstalternas förutvarande huvudmän.

Stockholm den 19 maj 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar Rickard Lindström, Sven Larsson, Gränebo, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, fröken Andersson, herrar Sundelin, Leander, von Heland, Lundqvist, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Edin, Andrée och Axel Andersson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Bergström, Boman i Kieryd, Mårtensson i Uddevalla, Lindholm, Rubbestad, Staxäng, Bergstrand, Pettersson i Dahl, Kollberg, Persson i Vinberg, Jansson i Kalix, Henriksson och Nihlfors.